

sl.7 Maketa nove zgrade MSU - krov,
izradio Davor Silov
foto: Igor Franić

Konstruktivni sistem je logičan, čist i relativno ekonomičan u svom pravilnom rasteru te omogućuje slobodni raspored arhitektonskih volumena koji ostvaruju kompozicijski smisao.

Oblikovno rješenje je sredeno i pruža istaknuti arhitektonski motiv koji dominira kako jasnoćom korpusa, tako i transparentnošću svoje raščlambe.

Ovaj projekt predstavlja prilog rješavanju urbanističke koncepcije zadane lokacije.

Priprema za izgradnju - suradnja muzejskih stručnjaka i arhitekta. Proces pripreme izgradnje MSU može poslužiti kao predložak za slične projekte, nadajući se da će novih muzejskih zgrada u Hrvatskoj u budućnosti biti u većem broju. Treba podsjetiti da je ovo druga u povijesti namjenski građena muzejska zgrada u Zagrebu, nakon 115 godina, od Muzeja za umjetnost i obrt izgrađenog 1888. godine prema projektu Hermana Bolléa. Većina zagrebačkih, kao uostalom i hrvatskih muzeja općenito, smještena je u povijesnim zdanjima, koja su neadekvatna potrebama i suvremenim funkcijama muzeja.

Slijedilo je elaboriranje muzeološke koncepcije MSU koju je realizirala radna grupa MSU: Nada Beroš, Marija Gattin, Želimir Košćević, Leonida Kovač, Mladen Lučić, Tihomir Milovac (urednik), Marijan Susovski i Nada Vrkljan Križić (voditeljica). Uz njih su na konceptu surađivali savjetnici: arhitekti Penezić i Rogina, ing. Šulentić i ing. Heber, Urbanistički zavod grada Zagreba, prof. dr. Ivo Maroević, Filozofski fakultet, Zagreb, prof. Žarka Vujić, Filozofski fakultet, Zagreb, i prof. Željko Laszlo, Muzejski dokumentacijski centar Zagreb. Muzeološka koncepcija je završena u ožujku 1989. godine, a odobrena je na sjednici Hrvatskog

muzejskog vijeća održanoj 22. travnja 1998. godine kada je prihvaćen dopunjen Prijedlog muzeološkog programa Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu. To je značilo da se može krenuti korak dalje k izgradnji.

Kako je prvonagrađeni projekt arh. Franića po propozicijama bio idejno rješenje, slijedio je opsežan posao izrade izvedbenog projekta, na osnovi kojega je trebalo dobiti najprije lokacijsku, a potom građevinsku dozvolu.

U fazi izrade izvedbenog projekta arh. Igor Franić blisko je surađivao sa stručnim djelatnicima MSU. Kao vanjski suradnik, muzeološki savjetnik bio je angažiran prof. dr. Ivo Maroević, a na nizu radnih sastanaka kojima je ispred MSU prisustvovala mr. Snježana Pintarić, ravnateljica, i Jadranka Vinterhalter, muzejska savjetnica, raspravljalo se o mnogim muzeološkim pitanjima i problemima zgrade.

Treba spomenuti da je prilikom boravka u Zagrebu u svibnju 2001. godine i održavanja muzeološkog seminara *Prema boljim muzejima i galerijama* gospodin Barry Lord, svjetski priznati stručnjak za muzejsko planiranje i potpredsjednik tvrtke LORD Cultural Resources Planning and Management, Toronto, imao prilike upoznati se s projektom nove zgrade MSU-a te je pozitivno ocijenio projekt arh. Igora Franića i predvidio da se dinamika izgradnje može odvijati u rasponu tri do pet godina.

Posebno je bio djelotvoran i koristan zajednički rad kustosa i drugih stručnjaka MSU-a i arh. Franića. Stručnjaci su pripremili podloge i standarde za sve specijalizirane prostore koje će nova zgrada imati: konzervatorsko-restauratorsku radionicu (Mirta Pavić), audio-vizualni centar (Mladen Lučić), polivalentnu dvoranu (Tihomir Milovac), biblioteku (Željka Himbele),

sl.8 3D simulacije s izgledom nove zgrade
MSU
Studio RNA, Zagreb

dokumentaciju i arhiv (Marija Gattin), dvoranu za obrazovnu djelatnost i klub prijatelja MSU-a (Nada Beroš), foto atelje (vanjski suradnik Boris Cvjetanović, fotograf), dok su u raspravama o izložbenim dvoranama, prostorima za stalni postav i svim ostalim prostorima od ulaza, depoa, restorana, knjižare, museum shopa itd. sudjelovali svi kustosi i stručnjaci muzeja.

Ovi su se tematski sastanci odvijali od početka 2001. do kraja 2002. godine, kada je arhitekt Igor Franić uobličio idejni projekt. Prema njegovim riječima, bliska suradnja autora projekta i muzejskih stručnjaka bila je poticajna i utjecala je na pojedina konačna rješenja. U više detalja preoblikovan je prvi, podrumski nivo muzeja s depoima, konzervatorsko restauratorskim ateljeom, stolarskom radionicom, AV centrom i foto ateljeom. Prizemlje zgrade s glavnim ulazom pretrpilo je izmjene u smislu veće komunikativnosti i atraktivnosti.

Tako su polivalentna dvorana, restoran, museum shop, knjižara i čitaonica otvorene prema muzeju, ali imaju u samostalnoj ulaze što im omogućuje samostalno radno vrijeme neovisno od onog muzejskoga.

Najveća izmjena u projektu bila je *otvaranje* muzejskih i drugih sadržaja prema istočnoj fasadi zgrade uz koju će u perspektivi biti uređeno šetalište, te su na tom potezu predviđeni publici atraktivni sadržaji.

Jedna od tema bila je prilagođavanje muzejskih prostora osobama s posebnim potrebama - od slijepih i slabovidnih do osoba u invalidskim kolicima. Uz puno razumijevanje za buduće posjetitelje, muzejski su

stručnjaci smatrali da zgrada i arhitektonski treba pratiti njihove posebne potrebe.

Kroz radne sastanke, diskusije, pitanja i odgovore, arh. Igor Franić elaborirao je sve detalje budućeg muzeja: od njegove vanjske forme, do unutrašnje strukture, od pitanja osvjetljenja, klime, protupožarne i protuprovalne zaštite, do pregradnih zidova, podova, stropova, upotrebe nove tehnologije itd.

Treba naglasiti da je od raspisivanja natječaja novi muzej imao i ima podršku svojih financijera: Poglavarstva grada Zagreba, ujedno i osnivača institucije, i Ministarstva kulture Republike Hrvatske, u omjeru 50:50 posto.

Konferencijom za medije 27. veljače 2003. obilježen je krucijalni događaj izdavanja građevinske dozvole za izgradnju objekta MSU-a od strane grada Zagreba (14. 2. 2003.).

Usljedio je pripremanje projekta za raspisivanje natječaja za izvođača radova. Ovaj segment posla pripao je arh. Igoru Franiću, koji je pripremio predračune za sve elemente izgradnje. Kada izvođač radova bude izabran, a očekuje se do ljeta ove godine, izgradnja muzeja može i formalno započeti, postavljanjem njezina kamena temeljca.

Stručni tim očekuje kompleksni muzeološki rad na revalorizaciji zbirke MSU-a, njihovu pripremu za ulazak u novi prostor, upotpunjavanje i obogaćivanje novim akvizicijama i donacijama, i kao krunski muzeološki projekt: koncipiranje i instaliranje stalnog postava.(10)

sl.9 Portret arh. Igora Franića u studiju, svibanj 2003.
foto: Boris Cvjetanović

IGOR FRANIĆ

- Rođen u Zagrebu 22. 11. 1963. godine.
- Godine 1989. diplomirao na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.
- Za vrijeme studija u okviru stručne prakse radio u Münchenu, te sudjelovao na kongresima studenata Europe (EASA-Aarhus, EASA-Athens).
- Nakon diplome boravio i radio u Londonu.
- 1999. godine upisao poslijediplomski studij "Arhitektura u turizmu i slobodnom vremenu".
- Od 1993. godine zaposlen u projektnom birou Arhingtrade kao glavni projektant.
- Od 1996. godine radi na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu kao honorarni asistent na predmetu Arhitektonsko projektiranje VI i VII.
- Član Izvršnog odbora Društva arhitekata Zagreba.

Izbor realiziranih projekata:

- 1995. Stambena zgrada Sokolgradska, Zagreb
- 1995. Vrtić Ston
- 1999. Dogradnja vrtića Botinec, Zagreb

Izbor projekata:

- 1994. Stambena zgrada Jordanovac Zagreb s V. Oluić i T. Žarnić
- 1995. Zdravstvena škola Split
- 1998. Dogradnja školske dvorane u Stonu
- 1999. Nadogradnja CKNZ Zagreb
- 2000. PPUO Ston
- 2001. Dogradnja OŠ Vugrovec
- 2001. Dom zdravlja Borovje, Zagreb

NOVA ZGRADA MSU-A U KONTEKSTU SUVREMENE MUZEJSKE ARHITEKTURE.

Arhitektonski projekt MSU-a autora Igora Franića pripada novoj generaciji muzeja na razmeđu stoljeća koji ponovno prihvaćaju funkcionalnost kao svoj osnovni koncept, a po tipologiji su na tragu moderne koja u zagrebačkoj arhitekturi ima svoju tradiciju utemeljenu na vrhunskim objektima hrvatskih autora.

Kako je muzeološki program MSU-a bio multifunkcionalan i razrađen prema najnovijim muzejskim standardima, arh. Igor Franić ga je oblikovno pratio diskretnim, jednostavnim i funkcionalnim arhitektonskim rješenjima i u interijeru i na fasadama.

Bitni element koji morfološki određuje novu zgradu jest forma meandra koja se javlja na bočnim fasadama, istočnoj i zapadnoj. Asocijacija na meandar Julija Knifera, toj arhetipskoj formi prisutnoj u hrvatskoj suvremenoj umjetnosti kao paradigma eksperimentiranja a ujedno kontinuiteta i postojanosti, neizbježna je. O tome sam autor, Igor Franić kaže: *Jedinstvo arhitektonske forme, organizacije i sadržaja u slučaju Muzeja suvremene umjetnosti nije jasna i jednoznačna kategorija da može imati tako pojednostavljen put do njegova rješenja. To znači da meandar nije bio u početku moja postavka, moram priznati ni blizu.* (11) Nadalje u istom intervjuu autor objašnjava: *Tumačenje cijele strukture u određenoj fazi kao meandar opet moram priznati da me nije ni smetala jer, ako se ona tako shvaća i interpretira na određenom nivou, onda to i jest. Mislim da je njim objekt dobio na jednostavnosti prepoznatljivosti koja ovdje nije nevažna i svakako će mu pomoći u daljnjoj funkciji i jednoznačnosti.*

Arhetip modernog muzeja prema Stanislausu Van Moosu (12) ima tri komponente:

1. Gravitacijsko područje: prijemni prostor, predvorje, garderobu, restoran, kafeteriju

2. Područje za prezentaciju: galerije, dvorane za izlaganje

3. Urede, administraciju, depoe, atelje za konzervaciju, radionice.

Muzej je kombinacija svih triju funkcija, s time da 1. i 3. funkcija zauzimaju 2/3 prostora muzeja, odnosno, samo se 1/3 prostora koristi se za izlaganje umjetnina.

Sve tri komponente u navedenom međudnosu i razmjerima sadržavat će i zagrebački Muzej suvremene umjetnosti. Novi muzej zauzimat će ukupnu površinu od 15.000 četvornih metara, od čega je za izložbene prostore predviđeno 4.800 četvornih metara.

Fleksibilnost izlagačkog prostora, kako za stalni postav tako i za povremene izložbe glavne su karakteristike interijera, kao i najsuvremenija tehnološka opremljenost svih muzejskih prostora, i javnih i onih u režimu zatvorenog prostora.

Muzej će imati sve suvremene sadržaje prema muzejskom programu, jednako kao i raznolike javne sadržaje za zadovoljavanje potreba i želja svih posjetitelja za koje je James M. Bradburne (13) ustvrdio: *Ako muzeji 21. stoljeća žele biti više od prazne opne za povremene izložbe, moraju razmišljati u terminima korisnika, a ne posjetitelja koji mogu doći samo jedanput, te nadalje: Muzeji se trebaju vratiti svojoj dvojnjoj ulozi: kao mjesta neformalnog učenja i kao forum.*

U očekivanju postavljanja kamena temeljca za novu zgradu, preostaje nada da će realizacija biti u granicama planiranog te da će zagrebački Muzej suvremene umjetnosti i u skoroj budućnosti biti jedna od referentnih točki na svjetskoj mapi nove muzejske arhitekture.

LITERATURA

- 1 Josep M.a Montaner: *New Museums*, izd. Architecture Design and Technology Press, London, 1990.
- 2 Josep M.a Montaner: *New Museums*, izd. Architecture Design and Technology Press, London, 1990.
- 3 Josep M.a Montaner: *New Museums*, izd. Architecture Design and Technology Press, London, 1990.
- 4 Vittorio Magnano Lampugnani: *Museums for a New Millenium: Concepts, Projects, Buildings*, edited by Vittorio Magnano Lampugnani i Agneli Sachs, Prestel, Munich-London-New York, 1999. drugo izdanje 2001.
- 5 Stanislaus Van Moos: *A Museum Explosion: Fragments of an Overview, Museums for a New Millenium: Concepts, Projects, Buildings*, edited by Vittorio Magnano Lampugnani i Agneli Sachs, Prestel, Munich -London-New York, 1999., drugo izdanje 2001.
- 6 Stanislaus Van Moos: *A Museum Explosion: Fragments of an Overview, Museums for a New Millenium: Concepts, Projects, Buildings*, edited by Vittorio Magnano Lampugnani i Agneli Sachs, Prestel, Munich -London-New York, 1999., drugo izdanje 2001.
- 7 Vittorio Magnano Lampugnani: *Museums for a New Millenium: Concepts, Projects, Buildings*, edited by Vittorio Magnano Lampugnani i Agneli Sachs, Prestel, Munich-London-New York, (1999.) drugo izdanje 2001.

8 Marijan Susovski, *Povijest Muzeja suvremene umjetnosti, Muzeološka koncepcija Muzeja suvremene umjetnosti, Zagreb, ožujak 1998. godine.*

9 *Muzej suvremene umjetnosti: Natječajni radovi 1999.*, izd. Društvo arhitekata grada Zagreba - DAZ, Zagreb, 1999.

10 Snježana Pintarić. *Stalni postav je najvažniji // Kontura: art magazin*, br. 75, travanj 2003., str. 27-30.

11 *Interview Igor Franić*, razgovor vodio Krešimir Purgar, Kontura art magazin, br. 75, travanj 2003., str. 23-26.

12 Stanislaus Van Moos: *A Museum Explosion: Fragments of an Overview, Museums for a New Millennium: Concepts, Projects, Buildings*, edited by Vittorio Magnano Lampugnani i Agnelli Sachs, Prestel, Munich-London-New York, 1999. drugo izdanje 2001.

13 James M. Bradburne: *Issues Facing the Museum in a Changing World, Museum 2000: Confirmation or Challenge, Swedish Travelling Exhibitions*, ICOM Sweden and Swedish Museum Association, Stockholm, 2002.

Primljeno: 23.5.2003.

THE PAST AND FUTURE OF THE ZAGREB MUSEUM OF CONTEMPORARY ART - AT THE TURN OF THE CENTURY

The chronology of attempts to secure a new or refurbished building for the collection of contemporary art dates back to the founding of the institution in 1954, the institution that immediately began to operate as a museum institution with its holdings according to contemporary museological principles and the needs of the time. Since the institution expanded the scope of its collections and the diversity of its programmes in the early sixties in such a way that it required a separate building, experts began to plan the building of a new facility that would, according to their vision, be a complex cultural, museum, multimedia and image publication centre.

The rooms at the Kulmer Palace at Katarinski trg 2, with their area of 250 square metres, with seven exhibition rooms, had from the outset to this day also served as storerooms and office space for the staff. This building has from the beginning been too small for all museum activities, and the thing that was most lacking was room for a permanent exhibition of contemporary art so that generations of artists and the public at large were left without an opportunity of being able to systematically follow the development of Croatian art from the fifties to the present day.

The first official initiative for the construction of a new building for the Museum came from the Croatian Museum Council in 1979.

With an appeal to the Croatian Ministry of Culture and to the Zagreb City Hall in 1995, the Croatian Museum Council sought a way of solving the problem of housing the Museum. It stressed the national and international significance of its collections that are kept in inadequate conditions and are inaccessible to the public. In February of 1999 anonymous tenders were invited for the design of the architectural and town-planning project for the Zagreb Museum of Contemporary Art. The first prize was awarded to Igor Franić, an architect from Zagreb.

This was followed by the elaboration of the museological concept that was realised by a team from the Museum and outside advisors in 1999, as well as by the comprehensive work on developing the actual project that would serve as the basis for obtaining the necessary building permits.

During the stage of elaborating the project the architect Igor Franić closely worked with the professional staff at the Museum, who prepared the groundwork and standards for all the specialised sections of the Museum.

In February 2003 the building permit for the Museum of Contemporary Art building was issued. This was followed by preparations for inviting tenders for the contractor. When he is chosen, and this should happen by summer 2003, the construction of the Museum building can begin.

The expert team will be faced with complex museological work on the evaluation of the Museum collections, on preparing them for the new building, for completing and enhancing them with new acquisitions and donations. The crown of this museological project will be the design and installation of the permanent exhibition. Since the museological programme of the Museum has been multifunctional and based on the most up to date museum standards, the architect, Igor Franić, offered discrete, simple and functional architectural solutions both for the interior and for the facades. The essential element that morphologically defines the new building is the form of the meander that appears on the sides of the building. The association with the meander of Julije Knifer, this archetypal form that is present in contemporary Croatian art as a paradigm for experimentation as well as continuity and steadfastness, easily springs to mind.

The Zagreb Museum of Contemporary Art will have a total area of 15,000 square metres, 4,800 of them devoted for exhibition rooms. The flexibility of the exhibition rooms, both with respect to the permanent exhibition and for thematic exhibitions, is an important characteristic of the interior, along with the most up to date technological equipment for all museum areas. The museum will have all the modern facilities in line with the museum programme, as well as various public facilities that are intended to meet the needs and wishes of all visitors.

Arhitektonsko-urbanistički natječaji:

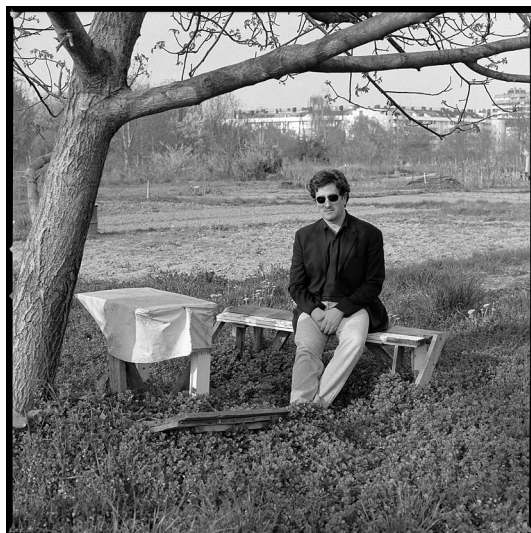
- 1989. Centar Forum Zadar - otkup
- 1990. ZG Banka Zagreb
- 1990. Europan 2 - Zaanstad, NI
- 1990. Stambena zgrada Pantovčak, Zagreb
- 1991. Crkva Tivat - 3 nagrada
- 1992. Europan 3 - Graz
- 1994. Prolaz Ilica - Frankopanska, Zagreb
- 1995. Bascon Centar Zagreb - pozivni natječaj
- 1996. GT Centar Zagreb - pozivni natječaj
- 1997. Farmaceutsko biokemijski fakultet Zagreb
- 1997. Vrtić Vedri dani Zagreb
- 1997. Vojni ordinarijat Zagreb - 2 nagrada
- 1999. Vrtić Novi Marof - pozivni natječaj
- 1999. MSU Zagreb - 1 nagrada
- 1999. Stadion NK Hrvatski dragovoljac Zagreb - pozivni natječaj
- 1999. Vrtić Markuševac - pozivni natječaj
- 2001. Muzej Naroni Vid - 2 nagrada
- 2001. POS Pula - pozivni natječaj
- 2002. Gospodarska škola Čakovec
- 2002. POS Gospić SPO - 1 nagrada

Nagrade i priznanja:

- Priznanje za sudjelovanje u Programu međunarodnog dječjeg festivala Šibenik 2000. godina.
- Priznanje za projekt na 35. ZAGREBAČKOM SALONU za natječajni rad Farmaceutsko-biokemijski fakultet - 2002 godina.

PROŠLOST I BUDUĆNOST MUZEJA SUVREMENE UMJETNOSTI - NA RAZMEĐU STOLJEĆA

JADRANKA VINTERHALTER □ Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb

sl.1 Portret arh. Igora Franića na lokaciji novog MSU, križanje Avenije Dubrovnik i Avenije Vječeslava Holjevca, Novi Zagreb, svibanj 2003.

foto: Boris Cvjetanović

Pisati o izgradnji Muzeja suvremene umjetnosti u Novom Zagrebu koja će započeti 2003. godine, podrazumijeva davanje kronologije zbivanja i praćenje tijeka od prvih projekata za muzej potkraj pedesetih godina prošloga stoljeća do naših dana. Istodobno, takvo razmatranje zahtijeva i stavljanje projekta nove zgrade u kontekst svjetskih trendova muzejske arhitekture sa svim njegovim morfološkim odlikama kao i brojnim muzejskim funkcijama.

NOVA MUZEJSKA ARHITEKTURA U SVIJETU. Muzejska arhitektura doživjela je svoj uspon i puni procvat u drugoj polovici 20. stoljeća, kako po broju novoizgrađenih i adaptiranih muzeja, tako po raznovrsnosti njihove tipologije.

Muzeji suvremene umjetnosti tijekom vremena dobivaju sve kompleksniji program i postaju osmišljeni kao centri aktivnosti. Kako se umjetnost kraja 20. stoljeća suštinski i morfološki razlikuje od one s početka stoljeća, a koja se svodila na klasičnu sliku i skulpturu, to veličina, oblik i karakteristike novih umjetničkih djela zahtijevaju transformaciju izlagačkog prostora (1).

Prostori koji izlažu djela suvremene umjetnosti moraju imati brižljivo definirane kvalitete: fleksibilnost,

raznovrsnost i visok stupanj tehnologije odnosno sofisticirane tehnološke uvjete i opremu (2).

Razmatrajući stilske odlike muzejskih zgrada, Josep M.a Montaner (3) ističe da muzeji oblikovani krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih imaju sljedeće odlike:

- kompleksnost programa
- fleksibilnost prostora
- usavršene metode konzervacije, izlaganja i osvjetljavanja muzejskih predmeta
- urbanu ulogu muzeja kao spomenika i kao nositelja umjetnosti.

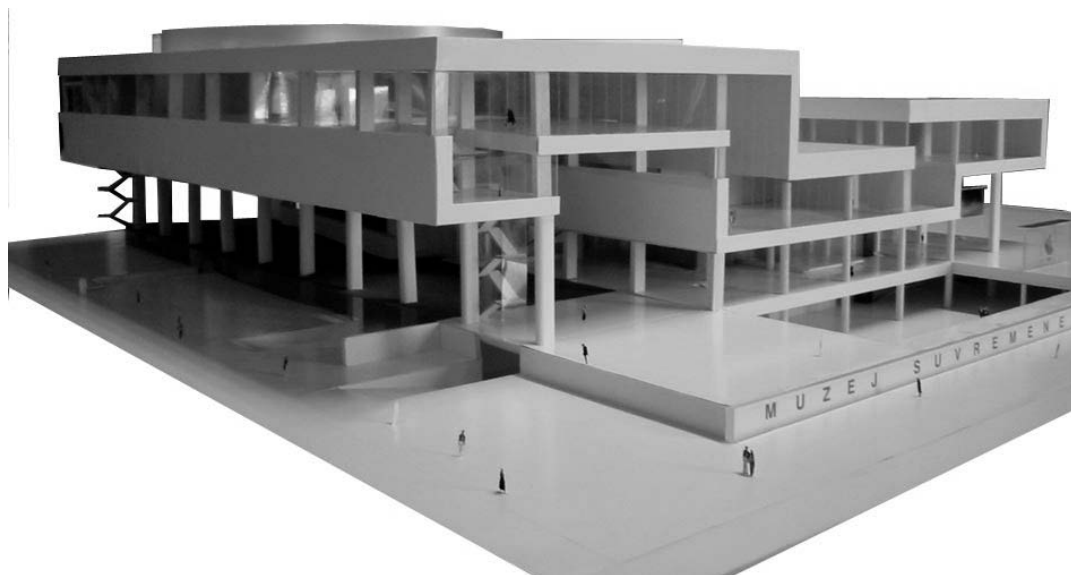
Nesumnjivo je da muzeji postaju sve kompleksniji po pitanju svog muzeološkog i globalnog programa. Ujedno, najznačajnija karakteristika suvremenih muzeja jest aplikacija visoke tehnologije.

Za muzeje sljedeće dekade Vittorio Magnano Lampugnani (4) tvrdi da je *teško uspostaviti zajednički stilski denominator za muzejsku arhitekturu devedesetih jer koegzistiraju potpuno različiti stilovi. Uz novi historizam i high-tech ekspresionizam uz postmodernizam i dekonstruktivizam, nova je karakteristika ušla na međunarodnu arhitektonsku scenu: minimalizam.* U tom smislu *Nova generacija umjetničkih muzeja čini se predodređena da ponovo služi umjetnosti, što je izraz koji u najvećoj mjeri izražava poštovanje arhitekture prema umjetnosti. Ovi muzeji su umjetnička djela u koja se pohranjuju druga umjetnička djela.*

Za Stanislausa Van Moosa (5) *Minimalistička i dekonstruktivistička muzejska arhitektura samo je ekstremna varijanta suvremenog trenda stvaranja muzejskog dizajna u bliskom dijalogu i suradnji s likovnim umjetnostima.* Po njemu, *neutralnost je ono što najviše zadovoljava profesionalce u izložbenom prostoru,* čime se nadovezujemo na prošlost jer je još Jean Cassao zagovarao bijeli muzej, jednostavni, nekičeni *muzej kontejner* iz pedesetih kao model muzejskog dizajna koji nadilazi sve ideologije.

Victoria Newhouse (6) definirala je četiri tipa muzeja:

- muzej kao adaptirani spomenik

sl.2 Maketa nove zgrade MSU, izradio
Davor Silov
foto: Igor Franić

- otvoreni muzej (loft ili kunsthalle)
- muzej s tradicionalnim nizom dvorana (enfilades)
- muzej kao skulpturalna arhitektura

Ravnajući se prema ovoj tipologiji, možemo istaknuti tri arhetipa muzeja suvremene umjetnosti 20. stoljeća:

Guggenheim Museum u New Yorku, prema projektu arhitekta Franka Lloyd Wrighta (1943.), koji je ustanovio organsku arhitekturu. Ovaj objekt po morfološkoj tipologiji (Victoria Newhouse) koristi motiv spirale preuzete iz Wrightove formalne gramatike.

Centre Georges Pompidou - Beaubourg u Parizu, 1971.-1978., arhitekata Renza Piana i Richarda Rogera predstavlja primjer high tech arhitekture za prezentiranje novih i dinamičnih formi kulture. Po tipologiji (Victoria Newhouse) spada u otvorene muzeje koji se počinju javljati u šezdesetima, kao *demokratski* i *user friendly*. Prostorno je neutralan te se posjetiteljima smanjuje *strah od ulaza u posvećeni muzejski prostor*. Po autoričinoj morfološkoj tipologiji Beaubourg ima koncept *grida* - koordinatne mreže jer Beaubourg je inženjerska skelna konstrukcija koja nema prethodnika u muzejskom dizajnu već vezu s industrijskom arhitekturom.

Staatgalerie Stuttgart, 1977.-1981., arhitekta Jamesa Stirlinga, polazi od obrasca klasičnih muzeja s nizom dvorana spojenih ulazima / izlazima. Ovaj objekt jednostavnog a lijepog rješenja postao je arhitektonski amblem i polazišna točka za novu generaciju muzeja u Europi, SAD-u i Japanu.

Između ovih tipova izgrađeni su mnogobrojni više ili manje uspješni muzeji, razvikani (poput Guggenheima u Bilbaou) koji također mogu poslužiti kao obrasci, rađeni prema projektima renomiranih arhitekata, ali koji se suštinski naslanjaju na navedene tipologije.

Posebnu skupinu koju ističe autorica Victoria

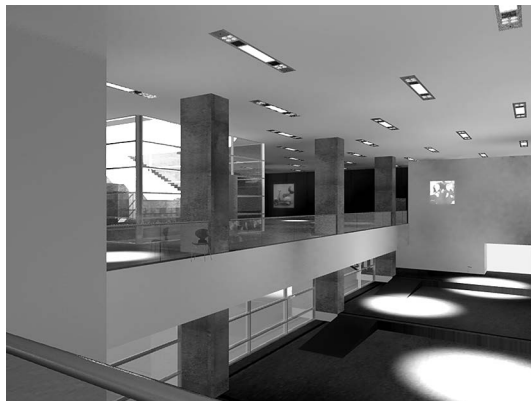
Newhouse čine muzeji adaptirani spomenici. To je posebice karakteristično za muzeje suvremene umjetnosti koji su smješteni u adaptiranim povijesnim zgradama, najčešće industrijske arhitekture, za što ima izvanrednih primjera: Temporary Contemporary u Los Angelesu, 1983., arhitekta Franka O'Gherija, koji je preoblikovao staro skladište (warehouse) u muzej suvremene umjetnosti. U Parizu je, na Queue d'Orsay zgrada željezničkoga kolodvora adaptirana za prihvatanje umjetnina iz zbirke Musée d'Orsay prema projektu arhitekta Gae Aulenti (1980.-1986.). Najnoviji je primjer Tate Modern u Londonu, gdje je za potrebe izlaganja zbirke suvremene umjetnosti znamenitog Tatea preoblikovana napuštena zgrada elektrane uz obalu Temze prema projektu arhitektonskog dvojca Jacquesa Herzoga i Pierra de Meurona (1994.-2000.).

Pothvat izgradnje novih muzeja doživio je neponovljiv stupanj političke i financijske podrške, od čega su se izravno okoristili arhitekti koji su stekli slobodu da ostvare svoje arhitektonske ambicije neovisno o njihovoj smionosti.(7)

KRONOLOGIJA PROJEKTA ZA ZGRADU MUZEJA SUVREMENE UMJETNOSTI ZAGREB.

Kronologija pokušaja osiguravanja nove ili adaptirane zgrade za zbirku suvremene umjetnosti seže od osnutka institucije, godine 1954. pod imenom Gradska galerija suvremene umjetnosti, koja je odmah započela rad kao muzejska ustanova s fundusom, i po suvremenim muzeološkim principima i potrebama svoga vremena.(8) Djelatnost nove institucije započela je 1955., u malom prostoru na prvom katu zgrade na Jezuitskom trgu br. 1, s izložbom djela iz fundusa u kojem se već tada nalazilo stotinjak umjetnina. Prva ravnateljica bila je Vesna Barbić, povjesničar umjetnosti, a likovni suradnik slikar Edo Kovačević. Fundus se ubrzano širio otkupima i donacijama: Zbirka Benko Horvat (1955.),

sl.3-6 3D simulacije s izgledom nove zgrade MSU
Studio RNA, Zagreb

Atelje Meštrović (1959. u Mletačkoj 8), Galerija naivne umjetnosti (1959., u Čirilometodskoj 3).

Godine 1955. Galerija se proširila na prostorije prvoga kata palače Kulmer, a godine 1960. dobila reprezentativni ulaz na Katarinskom trgu 2. Za potrebe uprave, dokumentacije i knjižnice kupljen je prostor u Habdelićevoj 2 (današnje sjedište MSU).

Kako je početkom šezdesetih institucija narasla i obimom zbirki i raznovrsnošću programa, te joj je bila potrebna zasebna zgrada, stručnjaci, na čelu s Božom Beckom kao ravnateljem, planiraju izgradnju novog objekta koji bi prema njihovoj viziji bio kompleksni kulturološki, muzejski, multimedijски i vizualno-izdavački centar. Prve projekte takvog muzeja predložili su arhitekt Grujo Golijanin, za zgradu na Vranicanijevoj poljani na Gornjem gradu, i arhitekt Vjenceslav Richter, za muzejski i multimedijски cetar na Novom Zagrebu.

Povijest institucije prolazila je brojne mijene: njezino spajanje u Galerije grada Zagreba, te razdvajanje na samostalne institucije: Fundaciju Meštrović (posebnim zakonom 1991.), Hrvatski muzej naivne umjetnosti (posebnim zakonom 1994.).

Središnja jedinica nekadašnjih Galerija grada Zagreb - GGZ, Galerije suvremene umjetnosti - GSU s vremenom je postala toliko velika i značajna po broju djela u zbirkama, te izložbenim i drugim muzeološkim aktivnostima da je prerasla i preimenovala se u Muzej suvremene umjetnosti - MSU. Ovaj naziv najprije je odobrio Muzejski savjet Hrvatske 1990., zatim Muzejsko vijeće Hrvatske 1995., a odluku je konačno potvrdila Skupština grada Zagreba 22. lipnja 1996.

Ova odluka imala je svoje puno opravdanje jer je od osnutka Muzej suvremene umjetnosti imao zbirke i razvijene sve muzejske funkcije - sabiranje, proučavanje, prezentiranje kroz dinamičnu izlagačku djelatnost, muzejski public relations, edukativnu djelatnost.

Prostor palače Kulmer na Katarinskom trgu br. 2, površine 250 četvornih metara, s nizom od sedam dvorana za izložbe, istovremeno je od useljenja do danas služio i za depo i za uredske prostorije zaposlenih. Ovaj je prostor od početka bio premalen za

sve muzejske aktivnosti, a ponajviše je nedostajao prostor za stalni postav suvremene umjetnosti te su generacije umjetnika i povjesničara umjetnosti i javnost općenito, bile zakinute za sustavno praćenje razvoja hrvatske umjetnosti od pedesetih nadalje.

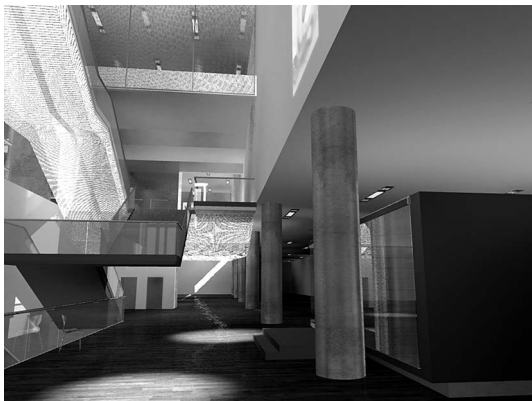
Ključni događaj koji je valorizirao instituciju muzeja i dao poticaj ideji nove zgrade bila je izložba *U susret Muzeju suvremene umjetnosti - 30. godina Galerije suvremene umjetnosti* koja je održana od 21. kolovoza do 30. rujna 1986. godine na 3.000 četvornih metara izložbenog prostora u Muzejskom prostoru (danas Klovićevi dvori) s opsežnim katalogom i popisom svih do tada prikupljenih umjetničkih djela u zbirkama. Prvi i zadnji put u svojoj povijesti, MSU je javnosti predstavio djela iz svojih bogatih zbirki.

Prvu službenu inicijativu za izgradnju nove zgrade za muzej dao je Muzejski savjet Hrvatske 1979. godine. Usporedo s inicijativom za izgradnjom nove zgrade ispreplitale su se mnoge inicijative i ideje o adaptacijama postojećih zgrada za funkciju muzeja.

Jedna od tih inicijativa, iz 1985. pokušala je udomiti donaciju kipara Dušana Džamonje (donacija nikada nije realizirana) na srednjoškolskom igralištu iza škole na Rooseveltovu trgu (Muzej Mimara), kao nukleusa za budući objekt Muzeja suvremene umjetnosti.

Iste, 1985. godine govorilo se o mogućnosti dobivanja krila škole na Rooseveltovu trgu (Muzej Mimara) za MSU. Ova se ideja ponovila još 1987.

U drugoj polovici osamdesetih razmatra se i razrađuje ideja o smještanju muzeja u zgradu Paromlina jer je PUP-om Trg revolucionara Paromlin već bio određen za kulturni centar. Stručnjaci vode kampanju za adaptaciju Paromlina, što je bio (i jest) trend u muzejskog arhitekturi da se industrijske zgrade prenamjenjuju u muzejsko-galerijske funkcije. Na žalost, u požaru 8. ožujka 1988. izgorio je Paromlin, zaštićeni objekt arhitektonske baštine. U još jednom pokušaju, 1991. arhitekt Ivan Crnković je izradio idejne skice za smještaj muzeja u Paromlinu, a na temelju elaborata stručnjaka Muzeja. Ipak, na razini grada, kompleks Paromlina nije dodijeljen muzeju, te on i danas otužno životari u korovu kojim je obrasla potpuno uništena unutrašnja

struktura glavne zgrade, usprkos brojnim najavama grandioznih projekata obnove i revitalizacije ove vrijedne lokacije u centru grada.

Godine 1990. razmatra se smještanje muzeja u vilu Zagorje na Pantovčaku (današnji Predsjednički dvori), ideja koju je podržao i autor zgrade arhitekt Vjenceslav Richter. Ovo bi rješenje, da je realizirano, pružilo reprezentativan prostor i mogućnost širenja muzeja i parka skulpture na okolne zelene površine.

Stručnjaci su 1993. godine pokrenuli u javnosti razmišljanje o preinaci funkcije Otvorenog sveučilišta (bivšeg RANS Moše Pijade) u Aveniji grada Vukovara 68, zgrade koja je u katastru bila upisana kao društveno vlasništvo. Zgrada prema projektu arhitekta Ninoslava Kućana, koncipirana u maniri moderne, a prema tvrdnji autora i projektirana za izlagačku namjenu, imala je puno potencijala za uspješnu adaptaciju. Kako su stručnjaci različitih disciplina iz brojnih institucija i strukovnih udruga podržali ovu inicijativu, arhitekti Vinko Penezić i Krešimir Rogina elaborirali su godine 1994. *Program za prenamjenu Otvorenog sveučilišta u Muzej s predračunom iskoristivosti objekta*. Ovaj je program dostavljen i Ministarstvu kulture i Poglavarstvu grada Zagreba, a o njemu se raspravljalo i 1995. godine.

Kako nije bilo decidirane odluke, otvorene su mogućnosti smještaja muzeja u Studentski dom *Ivan Meštrović* na Trgu žrtava fašizma (vlasništvo HAZU), a razmatrala se i zgrada Tvornice duhana (društveno vlasništvo).

Tema nove zgrade muzeja pružala je mogućnosti mnogih kombinacija i maštovitih ideja, sve do apela Muzejskog vijeća Hrvatske 1995. Ministarstvu kulture RH i Gradskom poglavarstvu grada Zagreba za nalaženjem rješenja za smještaj muzeja s naglaskom na nacionalnom i međunarodnom značenju njegovih zbirki, koje se čuvaju u neadekvatnim uvjetima i nisu dostupne javnosti.

Godine 1997. Zavod za planiranje predložio je Muzeju suvremene umjetnosti četiri lokacije u Novom Zagrebu za izgradnju novog muzeja.

U konzultaciji s mnogim stručnjacima, od urbanista, arhitekata do eksperata za gradski promet, stručni kolegij sretno je odabrao česticu na istočnoj strani raskrižja Avenije Dubrovnik i Avenije Vjenceslava Holjevca, nasuprot poslovne zgrade INA-Naftaplina koju je projektirao arhitekt Velimir Neidhardt (1985.-89.). Premda u Novom Zagrebu, ova se lokacija nalazi na vrlo prometnoj gradskoj transverzala sjever-jug i osi istok-zapad, u neposrednoj blizini Zagrebačkog velesajma, a širenjem grada s vremenom dobiva na komunikativnosti i vrijednosti.

Natječaj za novu zgradu MSU. U veljači 1999. raspisivači i investitori natječaja, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i Poglavarstvo grada Zagreba raspisuju anonimni natječaj za izradu idejnog arhitektonsko-urbanističkog rješenja Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu. Provoditelj i organizator natječaja bilo je Društvo arhitekata Zagreb (DAZ).

Na natječaj se javilo oko 150 projekata, a ocjenjivački sud pod predsjedništvom prof. dr. Andre Mohorovičića, arhitekta kao predstavnika DAZ-a, i zamjenicom predsjednika mr. Snježanom Pintarić kao predstavnicom investitora, te članovima, dodijelilo je prvu nagradu radu pod šifrom "46" autora Igora Franića, d. i. a. Drugu nagradu dobili su arhitekti Helena Njirić i Hrvoje Njirić, arhitektonski dvojac Ivan Crnković i Miroslav Geng, dobitnik je treće nagrade, a podijeljene su i tri otkupne nagrade.(9)

Obrazloženje ocjenjivačkog suda za dodjelu nagrade arh. Igoru Franiću glasi:

Projekt svojom urbanom koncepcijom poštuje naglašena križanja jakih magistrala, a kompozicijom svojih arhitektonskih masa ostaje suzdržan i stvara harmoniju čistih kubičnih volumena lijepih proporcija.

Funkcionalni raspored korisnih i izložbenih prostora je jasan, ali ovisno o konceptu objekta razvučen i prometno premalo konzistentan. Koristeći koncepciju dvaju lebdećih krila, autori su ostvarili razmjerno veliku natkritu površinu multifunkcionalnih mogućnosti koja istodobno predstavlja kontinuitet slobodnog prostora parcele.